

mon
tes
sori

nederlandse
montessori
vereniging

BROCHURE

WAARDEREND AUDITEN

Herkennen is erkennen

0-12 Jaar

Erkenningscriteria volgens de
Nederlandse Montessori Vereniging

2024

NMV Brochure
April 2024

Colofon

Nederlandse Montessori
Vereniging
www.montessori.nl

Auteur:
Visitatie ontwikkelgroep
i.s.m. Montessori
Ontwikkel Centrum

Vormgeving:
Vrhl Content en Creatie BV
Vrhl.nl

Fotografie:
Felicity van Oort

Locatie NMV fotografie:
MKC de Plotter - Zutphen

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever - Nederlandse Montessori Vereniging®

Inhoud

3 Voorwoord

5 Inleiding

Hoofdstuk 1:

- 6 Het proces van herkennen en erkennen
- 8 De zelfevaluatie
- 9 Een waarderende audit

Hoofdstuk 2:

- 11 De verschillende invalshoeken op de kwaliteit van een montessori-instelling
- 12 **A: Opvoeding en onderwijs**
De opvoedingswaarde van Maria Montessori
De opvoeding- en onderwijsinhoud
De opvoeding- en onderwijsomgeving
Het evalueren en verantwoorden
- 15 **B: Professional**
De mens
Éducation Permanente
- 16 **C: Organisatiekenmerken**
De mens
De instelling in balans

Hoofdstuk 3

- 19 Praktische verloop

Hoofdstuk 4

- 23 Bijlagen

Digitaal zenden aan de NMV

- a) Aanmeldformulier
- b) Intentieverklaring
- c) Zelfevaluatievragen
- d) Lijst montessorideskundigheid

Intern te gebruiken voor de instelling / auditcommissie

- e) Model gespreksagenda + model dagindeling
- f) Model zelfevaluatie rapport
- g) Model observatielijst voor de auditor
- h) Model waarderingskader Gulden Tien voor de instelling en auditor
- i) Profielschets auditor

23 Bronnen en literatuurlijst

Voorwoord

Voor u ligt de brochure NMV-audit, beschikbaar voor ouders, begeleiders, directieleden, leraren, bestuurders, onderwijskundigen en overige geïnteresseerden.

De brochure bevat informatie over de inhoud en werkwijze van de NMV-audit voor montessori-instellingen. De brochure is ook bedoeld als handvat om in dialoog te komen met elkaar over de kwaliteit van de montessori-instelling en de gewenste ontwikkelpunten. Montessoriprofessionals kunnen de bijbehorende NMV-Auditmiddelen ook intern gebruiken voor hun eigen kwaliteitssysteem in hun organisatie om zo hun montessorikwaliteit te blijven toetsen, te behouden en te verbeteren.

De Nederlandse Montessori Vereniging (NMV) heeft als missie: Het bevorderen en (doen) ontwikkelen van opvoeding en onderwijs volgens de beginselen en werkwijzen van Maria Montessori en het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van de montessori-opvoeding en onderwijs.

Het proces van erkenning is gericht op de ontwikkeling van de montessori-instellingen en hun verantwoording daarop. Instellingen tonen zelf aan waarom zij een montessori-instelling zijn en wat zij daarvoor nodig hebben. Zij schrijven vooraf aan de NMV-auditcommissie hun zelfevaluatie. Een belangrijke factor bij de NMV-audit is de dialoog met elkaar over de stand van zaken op de instelling en de gewenste ontwikkeling. In dit proces is de NMV-audit door de auditcommissie een belangrijk nieuw onderdeel.

Hoofdstuk een beschrijft het proces van herkennen van de montessori-uitgangspunten op een instelling en het erkennen van deze instelling door de Nederlandse Montessori Vereniging. In hoofdstuk twee staat een aantal verschillende invalshoeken van de audit op de kwaliteit van een montessori-instelling centraal. Deze invalshoeken komen terug bij de zelfevaluatie die de instelling schrijft. Hoofdstuk drie beschrijft het praktische verloop van de NMV-audit voor het verkrijgen, behouden en/of aanvragen van de erkenning. Praktische formulieren treft u aan in de bijlagen.

Wanneer een montessori-instelling als zodanig herkend wordt door middel van de NMV-audit, en voldoet aan de minimumvoorwaarden, dan vindt erkenning door de NMV plaats.

Onderleggers bij dit document zijn onder andere het gedachtegoed van Maria Montessori, het visiestuk van de NMV (maart 2016), het gedachtegoed van Gert Biesta en "De Gulden tien" van de NMV. Deze brochure is een 'levend' werkdocument. Daar waar verbeteringen nodig zijn, wordt dit aangepast. We gaan ervan uit dat met de NMV-audit recht wordt gedaan aan de wens van het Netwerk 0-12 om de kwaliteit van hun instellingen te behouden en te vergroten.

- 23 mei 2018, voorgenomen besluit door voorzitter sectie Bao i.s.m. de ontwikkelgroep: Annemieke Eshuis, Michelina Hoogeveen, Femmy Lieben en Lex Spee, coördinatie door Montessori Ontwikkel Centrum, Martine Lammerts.
- 21 juni 2018, voorgenomen besluit door NMV bestuur
- 21 juni 2018, vastgesteld door de Algemene Ledenvergadering NMV
- April 2024, herschreven door Manja Haze en Irma Pieper

Inleiding

MARIA MONTESSORI GAF ONS EEN PEDAGOGISCHE OPDRACHT MEE:

“HELP DE KINDEREN IN DE WERELD KOMEN, ALS ZICHZELF, IN RELATIE MET DE ANDER.”

Op veel montessori-instellingen in ons land wordt elke dag aan deze opdracht gewerkt. De Nederlandse Montessori Vereniging heeft als doel montessori-opvoeding en onderwijs te bevorderen en te ontwikkelen en de kwaliteit van de montessori-instellingen te bevorderen en te bewaken.

Hiervoor is het allereerst nodig montessori-opvoeding en onderwijs te 'herkennen' in een instelling. De NMV hanteert vervolgens een principe van 'erkenning' van montessori-instellingen, als de instelling aan bepaalde voorwaarden voldoet. Deze voorwaarden maken deel uit van het kwaliteitssysteem van de NMV om de kwaliteit van montessori-instellingen te behouden, bevorderen en bewaken. Montessori-opvoeding en onderwijs gaat uit van goed onderwijs of een goede ontwikkelingsstimulering door een kindgerichte aanpak waarbij actief gezocht wordt naar het potentieel van het kind door maximale ontwikkeling te stimuleren. *(Het kind heeft immers een innerlijke leiding, die hun voorgaat op de levensweg. En aan de volwassenen de taak om het kind hierbij niet in de weg te staan, maar de omgeving en benodigdheden te verschaffen, waarin en waaraan het zijn verborgen krachten kan ontwikkelen. Uit: 'Door het kind naar een nieuwe wereld', van Maria Montessori, 1941)*

Montessori-opvoeding en onderwijs kent geen 'status quo'. Maria Montessori was immers zelf ook een wetenschapper die voortdurend bleef onderzoeken en ontwikkelen. In een montessori-instelling blijf je altijd onderzoeken, ontwerpen en ontwikkelen.

DE NMV-AUDITS HEBBEN MEERDERE DOELEN:

- Ze zijn een middel om een instelling kritisch naar zichzelf te laten kijken en haar montessori-ontwikkeling tegen het licht te houden
- Ze laten zien aan overheid en ouders op welke wijze vorm wordt gegeven aan de montessorikenmerken van opvoeding en onderwijs. Waar we trots op zijn en waar we nog groei-mogelijkheden zien.
- Ze sluiten aan bij de wens om met en van elkaar te leren en zo de kwaliteit en ontwikkeling van de Montessori-instelling te ondersteunen en stimuleren.
- Ze zijn de basis van onze montessori-accreditatie.
- Ze zijn een middel om vanuit een auditteam de waardering naar een instelling uit te spreken en om de ontwikkelingen op montessorigebied te helpen vormgeven

Deze doelen passen bij de oorspronkelijke inspiratie in het werk van Maria Montessori dat opvoeding & onderwijs dat haar naam draagt, voortdurend in ontwikkeling is.

Het belangrijkste uitgangspunt is 'insluiten': De NMV wil graag dat de basiskwaliteit bij de montessori-instellingen zo hoog is dat er recht wordt gedaan aan de uitgangspunten van dr. Maria Montessori én vindt het belangrijk dat er veel montessori-instellingen beschikbaar zijn. Daarnaast wil de NMV graag dat elke montessorivoorzienig bezig is zich voortdurend te verbeteren en te ontwikkelen.

'DE GULDEN TIEN' EN DE '7 REDENEN VOOR HET KIND' VORMEN DE UITGANGSPUNTEN. DE MONTESSORI-INSTELLINGEN ZIJN VRIJ IN DE UITWERKING VAN DEZE UITGANGSPUNTEN.

Hoofdstuk 1

VAN HERKENNEN NAAR ERKENNEN

In dit hoofdstuk staat beschreven hoe het proces tot erkenning verloopt en welke middelen daarvoor nodig zijn.

HERKENNEN (WW)

= IDENTIFICEREN, ONDERSCHIEDEN, ZIEN. 'JE NEEMT IETS WAAR, WAT JE AL EERDER ERVAREN HEBT'

ERKENNEN (WW)

= AANVAARDEN, ACCEPTEREN, BEKENNEN, INZIEN, ONDERKENNEN, TOEGEVEN, UITKOMEN VOOR. 'JE NEEMT IETS WAAR EN WAARDEERT HET NAAR WAT HET WAARD IS'

De Nederlandse Montessori Vereniging hanteert het principe van erkennen van montessori-instellingen.

Als de instelling aan een aantal voorwaarden voldoet, en als de montessori-instelling als zodanig 'herkend' wordt door middel van een audit van de NMV, dan erkent de NMV de instelling.

De NMV-audit is bedoeld om te 'luisteren' hoe de montessori-instelling het in de praktijk doet. De auditoren spiegelen de organisatie. Hun eindrapport is een reflectieve notitie: een beschrijvend en constaterend verslag, met daarin advies over ontwikkelpunten van de montessori-instelling.

DE MINIMUMVOORWAARDEN WAAR EEN MONTESSORI-INSTELLING AAN MOET VOLDOEN, ZIJN:

1. Ik ben lid van de NMV en onderschrijf en werk volgens het gedachtegoed van dr. Maria Montessori zoals beschreven in de Gulden Tien en de 7 redenen voor het kind;
2. Ik laat een externe audit toe door een audit-team van de NMV;
3. Ik ontwikkel op basis van onze zelfevaluatie en deze externe audit (en dit is ook te zien in het schoolplan)
4. Ik ben actief in de vereniging.

STAPPEN NMV ERKENNING

01. Zelfevaluatie

Zelfevaluatie en reflectie gemaakt door de montessori-instelling in het kader van de NMV Audit

02. Audit

Bezoek op locatie en audit door het audit-team van de NMV

03. Reflectieve notitie

Reflectieve notitie door het auditteam n.a.v. de audit die heeft plaatsgevonden

04. Ontwikkelplan

Het definitieve ontwikkelplan wordt gemaakt n.a.v. de audit en de zelfevaluatie

05. Erkenning

Het (opnieuw) verkrijgen van erkenning door de Nederlandse Montessori Vereniging

HET PROCES ZIET ER DAN ALS VOLGT UIT:

1. *Zelfevaluatie door de montessori-instelling:* de instelling maakt een zelfevaluatie en neemt daarin ontwikkelpunten op (dit is ook nodig voor (GGD- of onderwijsinspectie) toezicht);
2. *Audit door een audit-team van de NMV:* een audit-team komt een dag op bezoek voor een audit;
3. *Reflectieve notitie van het audit-team:* het audit-team schrijft een reflectieve notitie voor de instelling; in deze notitie staan de invalshoeken op kwaliteit (zie hoofdstuk 2 hierna). Het audit-team geeft in deze reflectieve notitie ook advies aan de instelling.
4. *Ontwikkelplan van de montessori-instelling:* de instelling formuleert antwoorden hierop en maakt zodoende een ontwikkelplan, en verstrekt dit aan het audit-team. Bij een volgende zelfevaluatie en/of audit wordt dit weer meegenomen.
5. *NMV – Erkenning*
De NMV geeft de montessori-erkenning af aan de instelling.

Indien het audit-team zich niet kan vinden in de antwoorden van de school en het eventuele ontwikkelplan, volgt een tweede gesprek. Mocht dan nog blijken dat de verschillen van inzicht te groot zijn voor het audit-team om de audit af te ronden, dan wordt het bestuurslid van de NMV met onderwijs in de portefeuille ingeschakeld. Het bestuurslid gaat in gesprek met de instelling en het audit-team, en met elkaar zal men werken naar een oplossing. Een instelling die uiteindelijk niet alle eerder genoemde voorwaarden (1, 2 en/of 3) wil volgen, kan niet worden erkend als montessori-instelling.

Bij de audit besteedt zowel de auditor als de instelling aandacht aan verschillende invalshoeken op kwaliteit. Deze zijn onder te verdelen in drie categorieën:

- A - Onderwijs (en opvoeding)/ opvoeding en ontwikkeling
- B - Professionalisering
- C - Organisatiekenmerken

Deze categorieën vormen aanknopingspunten voor de gesprekken en de ontwikkeling van de montessori-instelling. In hoofdstuk 2 worden deze invalshoeken nader besproken.

ZELFEVALUATIE

Bij het maken van de zelfevaluatie beschrijft de instelling haar kwaliteit en haar gewenste verbeteringen op de drie invalshoeken die in hoofdstuk 2 vermeld staan. Richtinggevende vragen voor de zelfevaluatie vindt u hieronder. De zelfevaluatie is een belangrijk onderdeel van de NMV-audit.

De verantwoordelijkheid ligt bij de instelling, zij past toe en legt uit waarom zij voldoet aan de gestelde NMV-criteria en waarom zij zich een montessori-instelling noemt.

De vorm van de zelfevaluatie is vrij maar moet voldoen aan het beantwoorden van de zelfevaluatievragen.

VRAGEN VOOR DE ZELFEVALUATIE

- Op welke manier zijn 'de gulden tien' en de '7 redenen' een bron van inspiratie voor u? Waar liggen hierin krachten en kansen voor uw instelling?
- Waar bent u trots op of tevreden over als het gaat om de volgende drie invalshoeken (zie hoofdstuk 2)?
A Opvoeding & Onderwijs
B Professionalisering
C Organisatiekenmerken

Wat heeft er bijgedragen aan dit succes?

En waar hebt u op deze drie gebieden wensen om u verder te ontwikkelen?
- Welke ontwikkelingen vindt u het meest belangrijk en waarom?
- Wat zouden eerste stappen kunnen zijn?
- Op welke manier bent u actief in de vereniging? Hoe zou u nog meer gebruik kunnen maken van de mogelijkheden?
- Welk thema/onderwerp zou u het liefst samen met het auditteam onderzoeken?

Stuur dié relevante stukken die aantonen en passend zijn bij uw montessorivisie en werkwijze waar uw instelling voor staat en waartoe de instelling zich ontwikkelt, aan het NMV-auditteam.

De NMV verzamelt ervaringen en instrumenten voor het doen van een zelfevaluatie, dit om zo het netwerk van montessori-instellingen binnen de NMV van dienst te zijn.

Een overzicht van mogelijke zelfevaluatie-documenten is ook te vinden op de site van de onderwijsinspectie: www.onderwijsinspectie.nl
Een zelfevaluatie kan ook gemaakt worden aan de hand van de punten die door de GGD worden geïnspecteerd.

1. Opbrengsten

Evaluaties en analyses van uw eindopbrengsten, de normen die u hanteert en uw conclusies. Het kan hier gaan over de kwaliteit van de kinderopvang en of de kwaliteit van het onderwijs.

2. Didactisch handelen

Een zelfevaluatie/beoordeling/audit over het niveau van het didactisch handelen van de leraren, pedagogisch begeleiders, het daarvoor gebruikte observatie-instrument én de conclusies.

3. Veiligheid

Het veiligheidsbeleid van de school, analyse en conclusies van de uitkomsten van de meest recente veiligheidsmonitor van kinderen, leraren en of pedagogisch begeleiders.

4. Evaluatie en verbetering

Zelfevaluaties van de instelling (dit kan zowel intern zijn als uitgevoerd door externen), monitoring, audits, het jaarverslag.

WAARDEREND AUDITEN

Een waarderend auditgesprek nodigt uit tot reflectie en inspireert tot ontwikkelen. De auditor komt de instelling 'helpen om het zelf te doen'.

Het vraagt van de auditor een positieve en stimulerende rol en een open blik. Een waarderende audit is erop gericht om meerwaarde te creëren door te laten zien dat succesfactoren (wat goed gaat) een bron kunnen zijn van inspiratie en ontwikkeling. De audit nodigt uit wensen voor verandering of door de instelling ervaren problemen te verkennen en energie los te maken om ontwikkelstappen te zetten.

Auditen vanuit een waarderend perspectief laat interessante dialogen ontstaan tussen auditor en auditee. De auditee ervaart dat er echt wordt geluisterd en dat de auditor actief op zoek is naar de krachten van de school en het team. De auditor heeft een 'spiegeltaak' om de instelling zelf tot oplossingen en ideeën te laten komen. De auditor op zijn beurt ervaart belangstelling en betrokkenheid van de auditee. Deze wisselwerking levert een rijke oogst aan zelfvertrouwen en ideeën voor groei.

HOUDING AUDITOR

Van belang bij de waarderende audit is de open en respectvolle houding van de auditor. Dit vraagt vaardigheden van de auditor, met name op de zachte kant, de kant van verbinden, van ruimte geven, zonder oordeel zijn, van intensief luisteren en de juiste vragen kunnen stellen.

De NMV-auditor faciliteert de lerende cultuur. Hij draagt bij aan de ontwikkeling van de instelling door input te vragen.

Aansluitend bij de lerende cultuur wordt de dialoog aangegaan met de pedagoog/de leraar en de leidinggevende. Vragen stellend, kijkend met een open, waarderende en brede blik helpt de NMV-auditor de instelling zichzelf een beeld van de ontwikkeling van de instelling te vormen, van waaruit ze verder kan ontwikkelen. In gesprek gaan met anderen dan de pedagoog/leraar /pedagogisch begeleider en directie hoort zeker ook bij de audit. Denk hierbij aan de betrokkenen als kinderen, ouders, ondersteunend personeel.

De ontwikkeling van de montessori-instelling wordt gesignaleerd door de NMV-auditcommissie en de instelling anticipeert op de toekomst. Daarbij ligt de nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van de instelling.

De NMV-auditor levert middels de reflectieve notitie input voor die verdere ontwikkeling.

Een waarderende audit is gericht op samenhang en samenwerken en levert een wezenlijke bijdrage aan het proces van groeien en bloeien.

- op instellingsniveau
- op verenigingsniveau

Doordat de auditors actieve leerkrachten /pedagogisch coaches zijn, brengen zij ervaringen uit hun eigen praktijk mee, en leren zij zelf ook van de praktijk bij de auditee. De NMV verzamelt de ervaringen en kan zo het netwerk van de montessori-instellingen bedienen.

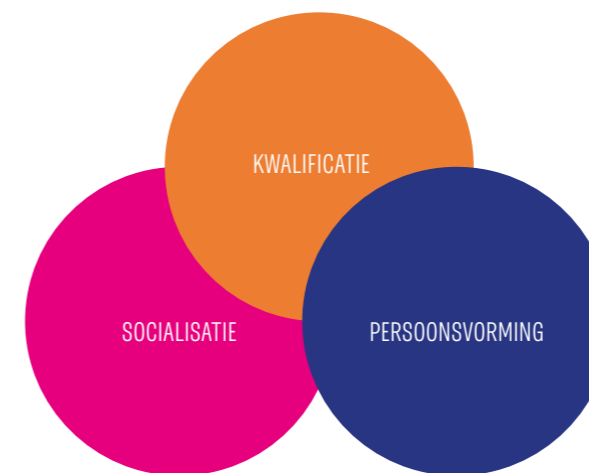

Hoofdstuk 2

DE VERSCHILLENDE INVALSHOEKEN OP KWALITEIT VAN EEN MONTESSORI-INSTELLING

Filosoof en pedagoog Gert Biesta beschrijft vanuit de pedagogische opdracht de drie, samenhangende, domeinen die je in je opvoeding en onderwijs bedient; kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.

Uit: Goed onderwijs en de cultuur van het meten, Gert Biesta (2012)

Om van de 'van-oudsher-bestaande' montessori-gedachte naar hedendaags montessori-opvoeding en onderwijs te gaan is het nodig om hierbij aan te blijven sluiten. In montessori-opvoeding en onderwijs van nu ontwerpt de montessoriprofessional ook nog steeds de opvoeding en onderwijs en creëert hij een uitnodigende voorbereide omgeving voor de kinderen.

HEDEENDAAGS MONTESSORI-OPVOEDING EN ONDERWIJS VOLDOET ALTIJD AAN:

- Gericht zijn op ontwikkeling: van het kind, de professional en de instelling, en deze ontwikkeling volgen;
- (Meer) betekenis geven aan de samenhang van kosmische opvoeding en onderwijs;
- Aandacht hebben voor pedagogisch evalueren en verantwoorden;
- Investeren in professionele ontwikkeling van montessorileraren;
- Inzetten op de samenwerking tussen montessori-opleidingen en het montessoriwerkveld.

INDIVIDUALITEIT, MEDEBURGERSCHAP EN DUURZAAMHEID ZIJN SLEUTELWOORDEN IN DE HEDEENDAAGSE MONTESSORI-INSTELLING.

Met bovenstaande uitgangspunten zijn er verschillende invalshoeken van de NMV-audit op de kwaliteit van een montessori-instelling te onderscheiden.

Per invalshoek volgt een beschrijving van de inhoud. Een montessori-instelling gebruikt deze invalshoeken ook bij het maken van haar zelfevaluatie.

INVALSHOEK A: OPVOEDING EN ONDERWIJS

DE OPVOEDINGSWAARDE VAN MARIA MONTESSORI

De montessoriprofessional moet in staat zijn om pedagogische relaties aan te gaan. Op alle niveaus is er hoge mate van connectiviteit: met het gezin, de school en de wereld. Uiteraard met de kinderen, maar ook met ouders en collega's. Binnen montessori-opvoeding en onderwijs ontwikkelt het kind zich tot 'wereldburger'. Er is aandacht voor de sociale oriëntatie en ontwikkeling van het bewustzijn van de kinderen en voor de wisselwerking van individu en gemeenschap op elkaar. Verbinding is daarbij het sleutelwoord.

Connectiviteit en burgerschapsontwikkeling volgen uit het kosmische principe. Net als op alle andere instellingen in Nederland streeft montessori-opvoeding en onderwijs drie doelen na.

DE DOELEN ZIJN:

1. de ontwikkeling van het bewustzijn, identiteit, zelfrespect en wil;
2. het verwerven van bekwaamheden om in het (dagelijkse, sociale en maatschappelijke) leven te functioneren;
3. het leren vervullen van een persoonlijke, creatieve, onafhankelijke en verantwoordelijke rol in de samenleving van nu en morgen.

Montessori-opvoeding en onderwijs kenmerkt zich door individuele opvoeding en onderwijs, vrijheid in aanbod en verantwoordelijkheid. Het doel van montessori-opvoeding en onderwijs is dat kinderen een gevoel van eigenaarschap, eigenwaarde en vertrouwen in de eigen persoonlijkheid ervaren. Begeleiding van volwassenen aan kinderen binnen montessori-opvoeding en onderwijs is afgestemd op wat het kind zélf behoeft. 'Help mij het zelf doen'.

De professional op de groep geeft het kind vrijheid om vanuit intrinsieke motivatie te werken. Door de keuzevrijheid leren kinderen kiezen. Dit is belangrijk om in de toekomst, bewust en vrij te kunnen kiezen wat in het moment goed en belangrijk voor jezelf is, rekening houdend met de ander.

Individuele opvoeding en onderwijs, waarbij wordt uitgegaan van de eigenheid van ieder individu, staat centraal. Montessori-opvoeding en onderwijs biedt het kind de vrijheid die het nodig heeft om zich volgens zijn/haar eigen patroon en aard te ontwikkelen. 'Alle opvoeding is zelfopvoeding'. Het kind ontwikkelt zich door in relatie te treden met de inspirerende en uitdagende omgeving en daarin actief te zijn.

DE OPVOEDING EN ONDERWIJSINHOUD

Kosmische opvoeding en onderwijs leidt kinderen in in de wetmatige, structurele en ontwikkelings-samenhang van dingen en gebeurtenissen. In ruimtelijk, historisch en toekomstig perspectief. Hierbij wordt de stof aangeboden vanuit grootst mogelijke gehelen, zodat het kind verbanden leert zien, en zijn of haar taak en plaats in de wereld leert ontdekken en zich er verantwoordelijk naar gedraagt.

Montessori-opvoeding en onderwijs gaat uit van een zintuiglijke, motorische, talige, mathematische, sociale, morele en esthetische ontwikkeling. Montessori-opvoeding en onderwijs houdt rekening met gevoelige perioden van kinderen. Ontwikkeling is een continu proces, maar verloopt niet in een vaste volgorde; perioden van verhoogde activiteit en perioden van relatieve rust wisselen elkaar af.

Het montessori-onderwijs omvat meer dan de kerndoelen; zo hoort tot het curriculum ook geometrie, wiskunde en bij Nederlandse taal het redegkundig en taalkundig ontleden. Kinderen wordt de gelegenheid gegeven hun sterke kanten in hun kunnen te benutten en verder te gaan daar waar kan.

DE OPVOEDING- EN ONDERWIJSOMGEVING

De pedagogische opdracht voor montessori-opvoeding en onderwijs is om het kind te helpen in de wereld te komen, als zichzelf, in relatie tot de ander. Het pedagogisch uitgangspunt is dat opvoeding en onderwijs tot stand komen in samenhang tussen binnen en buiten; tussen thuis en de instelling.

We onderscheiden hier de interne omgeving van de montessori-instelling en de externe omgeving. Bij de interne omgeving zijn de ouders, het kind en de voorbereide omgeving van belang. Bij de externe omgeving gaat het over de relatie met de buitenwereld, en de relatie met het bestuur.

Hier heeft de NMV ook een belangrijke taak in behartiging van de belangen van de montessori-instellingen. De instelling is onderdeel van de open leergemeenschap waartoe ook thuis en maatschappij behoren. In interactie met de omgeving en door daarbinnen actief te zijn, ontwikkelt het kind zich.

VOORBEREIDE OMGEVING

De omgeving, het materiaal en de professional vormen samen de voorbereide omgeving. Het kind is mede-eigenaar van de voorbereide omgeving. Een voorbereide omgeving die uitdaagt tot leren en ontwikkelen en die is afgestemd op het kind. Er wordt onderscheid gemaakt tussen ontwikkelingsmateriaal en didactisch materiaal. Ontwikkelingsmateriaal is materiaal waarmee kinderen nieuwe functies oefenen. Didactisch materiaal wordt gebruikt om het leerproces van het individuele kind of een kleine groep vorm te geven.

Binnen de voorbereide omgeving hebben kinderen keuzevrijheid, tempovrijheid, niveaувrijheid en bewegingsvrijheid. De montessoriprofessional ontwerpt en ontwikkelt de rijke, activerende en uitdagende omgeving en maakt daar actief onderdeel van uit. De voorbereide omgeving sluit aan bij de ontwikkelingsfasen- en behoeften van het kind. Actieve deelname van de professional houdt in dat kinderen gevolgd worden in hun ontwikkeling. Naast de verantwoordelijkheid voor een veilige, ondersteunende en stimulerende opvoeding en onderwijsomgeving (pedagogische vakbekwaamheid) is de montessori professional verantwoordelijk voor de inhoud van zijn montessori-opvoeding en onderwijs (vakinhoudelijke bekwaamheid) en de manier waarop zijn kinderen die inhoud leren (vakdidactische bekwaamheid).

Verantwoordelijkheden voor de dagelijkse opvoeding en onderwijs bevindt zich op micro-niveau. Op meso-niveau gaat het over leerlijnen en thema's, door het jaar heen. Op macro-niveau liggen verantwoordelijkheden bij het team, in de context van de instelling als professionele leergemeenschap.

HET EVALUEREN EN VERANTWOORDEN

Een onderdeel van kwaliteit is het evalueren en verantwoorden van montessori-opvoeding en onderwijs op een montessori-instelling.

In de omgeving van een kind op een montessori-instelling is niet alleen sprake van een voorbereide omgeving om de ontwikkeling aan te zetten, en didactiek om de ontwikkeling op maat te maken, maar ook van pedagogisch evalueren en verantwoorden om de ontwikkeling zichtbaar te maken.

Het gaat hierbij niet alleen om meten en processen zien, maar vooral om processen te kunnen stimuleren. Dit geldt voor het proces bij de kinderen, als ook voor het proces van ontwikkeling bij een montessoriprofessional en de montessori-instelling (een professionele leergemeenschap). Hierom is het van belang dat het kind ook zelf leert evalueren en verantwoording kan afleggen, kan bewijzen wat hij geleerd heeft.

Vanuit de pedagogische opdracht kan bij het verantwoorden van de ontwikkeling van het kind niet alleen volstaan worden met gestandaardiseerde en (landelijk) genormeerde toetsen. De montessori-instelling maakt eigen keuzes voor assessmentvormen en toetsen, evenals voor de momenten waarop deze worden afgenomen. Vanuit de principes van de mathetiek, leren de kinderen ook zelf pedagogisch evalueren en verantwoorden. Een montessori-instelling gebruikt 'evalueren om te leren': door reflectie en feedback, in dialoog.

INVALSHOEK B: PROFESSIONALISERING DE MENS

De montessoriprofessional voldoet aan bepaalde kenmerken en beschikt over bepaalde capaciteiten. De professional is dienstbaar aan kinderen en vertrouwt de kinderen.

Hij of zij is didactisch bekwaam en heeft kennis van de leerstof, materiaal, observatietechnieken en ontwikkelingsfasen van kinderen. Kenmerkend voor de montessorileerkracht is de observerende en onderzoekende houding. Hij of zij heeft een coachende stijl van lesgeven waarbij goed wordt nagedacht over de manier waarop instructie gegeven wordt. De leerkracht is zich bewust van zijn eigen positie. Hij of zij neemt verschillende rollen in waar tussen gewicht wordt. Consequent gedrag met een duidelijke structuur is daarbij van belang. Het doel is om het kind te helpen het zelf te doen.

De pedagogisch begeleider heeft kennis van de ontwikkelingspsychologie en de ontwikkelingsfasen van een kind en van de materialen in de groep. Kenmerkend voor de pedagogisch begeleider binnen een montessori-instelling is de observerende houding waarbij hij of zij aansluit bij de behoeften van het kind die het toont. Hij of zij heeft een coachende stijl van begeleiding waarbij het kind wordt uitgenodigd tot zelfplossend denken en zelfredzaamheid. Hij of zij biedt het kind structuur en grenzen en is consequent en geduldig in zijn of haar gedrag op een liefdevolle manier.

"Het kind zegt: 'Ik geef er niet om wat jij weet, ik wil zelf weten. Ik heb ervaring nodig van de wereld, en ik moet door mijn eigen moeite ondervinden; behoudt jij uw eigen kennis, laat mij de mijne veroveren.'"
(Uit: 'Aan de basis van het leven', van Maria Montessori, 1949)

Samenwerking met collega's wordt gekenmerkt door nieuwsgierigheid, dialoog, reflectie en vraagstelling. Ouders worden serieus genomen en ouders zijn betrokken partners. Vanuit een open houding wordt naar hen geluisterd en worden vragen gesteld. De montessoriprofessional kan zijn eigen gedrag en handelen aan (zelf-)onderzoek onderwerpen. Hij of

zij kan zelf evalueren en pedagogisch evalueren met de kinderen en zich verantwoorden over de (ontwerp-)keuzes die gemaakt worden.

ÉDUCATION PERMANENTE

Er is voor de montessoriprofessional sprake van een zogenaamd 'éducation permanente'. Als montessoriprofessional blijf je zelf altijd onderzoeken, ontwerpen en ontwikkelen. Deze permanente scholing van de montessoriprofessional kan bestaan uit:

- opleiding
- cursussen
- coaching
- intervisie
- collegiale consultatie
- praktijkbegeleiding
- (vak-)literatuur

Bij alle scholing zoekt de professional voortdurend de verbinding met het montessoriprincipe. De hiervoor genoemde elementen bij opvoeding en onderwijs zijn uiteraard ook van belang voor de opleidingen. De samenwerking tussen het montessoriwerkveld en de opleidingen is daarom van groot belang.

De NMV heeft de bekwaamheden van een montessoriprofessional in kaart gebracht (montessori bekwaamheden, NMV, maart 2016). Binnen de NMV wordt onderscheid gemaakt tussen pedagogisch bekwaam, vakdidactisch bekwaam en vakinhoudelijk bekwaam. Deze bekwaamheden worden in het bekwaamheden-document op drie niveaus beschreven: montessoristartbekwaam, montessoribasisbekwaam en montessorivakbekwaam.

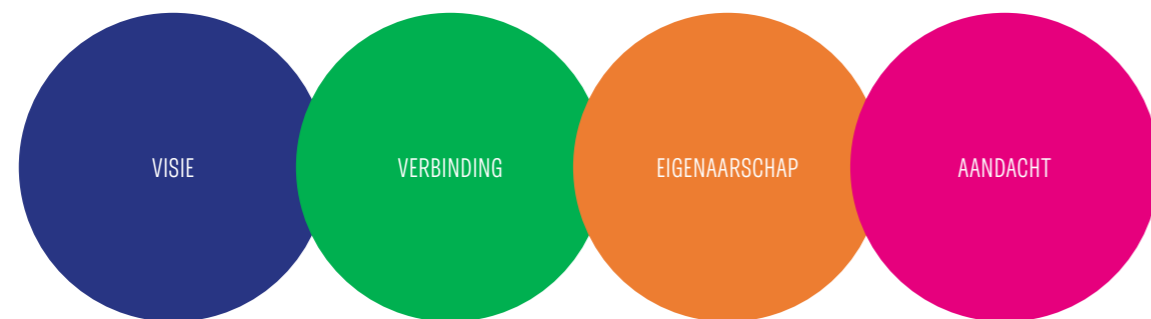
Bekwaamheden zijn te vergelijken met een ijsberg. Het concrete handelen van de montessoriprofessional zie je aan de oppervlakte. De basis hiervan zit verborgen in de persoon. Door te vertellen over het wat, hoe en waarom kan de montessoriprofessional deze basis kenbaar maken aan een ander. (Uit: 'Het Montessorileerlandschap', van H. Jansen en W. Voskuilen, Hogeschool Utrecht, 2006.)

INVALSHOEK C: ORGANISATIEKENMERKEN DE MENS

Deze vier belangrijke begrippen zijn kenmerkend voor het management binnen een montessori-instelling:

1. *Visie*
2. *Verbinding*
3. *Eigenaarschap*
4. *Aandacht*

Onder het management wordt verstaan interne begeleiding, bouwcoördinatoren, MT-leden, de specialisten en de leidinggevende (adjunct-/locatie-) directeur. Het management vervult een voorbeeldfunctie in het uitdragen van de montessori-identiteit. Veiligheid en vertrouwen typeren de identiteit. Kennis van zaken, hoge betrokkenheid en stimulerend en inspirerend leiderschap zijn voorwaarden om een voorbeeldfunctie te kunnen vervullen.

Het management faciliteert een lerende cultuur waarin continue ontwikkeling plaatsvindt. Het zit nu eenmaal in de aard van montessori-opvoeding en onderwijs dat er continu ontwikkeld en ontworpen wordt. De lerende cultuur bestaat uit individuen maar zij spreken dezelfde taal. Eigenaarschap, waarbij professionals ruimte geven en nemen, wordt gestimuleerd. Ieder is verantwoordelijk voor het eigen handelen. Het doel is ook de leiders te helpen het zelf te doen. Oprechte aandacht uit zich in een toegankelijke en warme sfeer waarbinnen horen, zien en voelen centraal staan. Ieder staat open voor verschillen en ongelijkheid wordt erkend.

DE INSTELLING IN BALANS

Om in gesprek te komen over de organisatiekenmerken van de montessori-instelling kan deze 'schoolbalanskaart' helpen. Vanuit het montessoriperspectief kan hier samen naar gekeken.

Met behulp van de schoolbalanskaart kunnen geoptimaliseerd en belemmeringen opgeheven worden. Dit kan de instelling ook input geven voor het ontwikkelplan.

Schoolbalans kaart. Uit: APS Tenkai, bewust van kwetsbaar naar kracht

Hoofdstuk 3

PRAKTISCH VERLOOP NMV-AUDIT

De Nederlandse Montessorivereniging (NMV) wil de kwaliteit van montessori-instellingen in Nederland bewaken en bevorderen door het verlenen van een kwaliteitskeurmerk voor goed montessorionderwijs.

De NMV verleent dit keurmerk als uw instelling tijdens een visitatie onder leiding van de Auditcommissie Toelating en Erkenning heeft laten zien een Montessori-instelling te zijn en die de montessori-uitgangspunten van de NMV in praktijk brengt. Deze uitgangspunten zijn beschreven in de brochure 'De Gulden Tien'.

Als u als aspirant-lid denkt te voldoen aan de Voorwaarden voor Toelating en Erkenning uit de 'De Gulden Tien', dan kunt u een verzoek tot erkenning indienen bij het NMV-secretariaat. Als u zo'n verzoek niet binnen vier jaar indient, ontvangt de instelling in het vijfde jaar na het verkrijgen van het aspirant-lidmaatschap de NMV-audit. Als u erkend lid bent, waarden wij uw instelling eens per vier jaar op de vraag of uw instelling nog steeds voldoet aan de Voorwaarden voor Toelating en Erkenning.

AANVRAGEN

Dit gebeurt digitaal via het aanmeldformulier: te vinden op de NMV-website onder het kopje 'kwaliteit'. Daar vindt u tevens het stappenplan van een audituitvoering met een link naar alle benodigdheden en formulieren.

U geeft daarbij aan of u

- Als aspirant-lid denkt te voldoen aan de NMV-erkenningvoorwaarden voor Toelating en Erkenning
- Als erkend lid een NMV-Audit aanvraagt.

TIJDSPAD AUDIT

- Montessori-instellingen die geauditeerd willen worden, kunnen zich in de maand april voorafgaande aan het schooljaar opgeven bij het NMV-secretariaat.
- In juni voorafgaande aan het schooljaar stelt de Commissie Toelating en Erkenning de lijst van montessori-instellingen op die geauditeerd worden. De lijst bevat instellingen die zich hebben opgegeven en instellingen die 'aan de beurt zijn'. Deze instellingen ontvangen een link naar de NMV-audit brochure.
- In september belt de voorzitter van het auditteam uw instelling en spreekt met u af wanneer de audit zal worden uitgevoerd. U krijgt daarna een schriftelijke bevestiging van de afgesproken auditdatum en ook de samenstelling en adres- en emailgegevens van de leden van het auditteam.
- Uiterlijk zes weken voor de auditdatum stuurt u relevante schriftelijke documenten naar de leden van de auditcommissie. Het gaat in elk geval om de volgende documenten: *intentieverklaring en zelfevaluatie*
- Daarna overlegt de voorzitter van het auditteam telefonisch met u en stelt samen met u een dagindeling voor de NMV-auditdag op. Afhankelijk van de activiteiten van het auditteam zal de voorzitter u vragen een aantal zaken te regelen en de betrokkenen op de hoogte te stellen: gespreksruimtes, samenstellen gespreksgroepen ouders, kinderen, personeel en dergelijke.
- U ontvangt de dagindeling uiterlijk twee weken voor de auditdatum. De activiteiten tijdens de dag hangen af van de inhoud en kwaliteit van de toegezonden documenten.
- Het auditteam volgt de dagindeling zoals met u besproken. Van u wordt verwacht de desbetreffende personen binnen de school hiervan op de hoogte te stellen.

Tijdens de NMV-audit gaan de auditoren in gesprek en bezoeken zij de instelling in 'bedrijf'. Aan het einde van de NMV-audit deelt het team de conclusies, de aanbevelingen en het globale advies aan het team van de instelling, zij doet dit reflectief.

NA DE AUDIT

- Schrijft het auditteam zijn *reflectieve notitie*, hierin staan de conclusies, de aanbevelingen en het globale advies.
- De instelling formuleert antwoorden hierop en maakt *zo nodig een ontwikkelplan* en verstrekt dit aan het auditteam. Bij een volgende audit of interne zelfevaluatie wordt dit weer meegenomen.
- U krijgt binnen 3 weken na afloop van de NMV-audit de reflectieve notitie in conceptvorm. krijgt de gelegenheid binnen 3 weken het auditteam te wijzen op feitelijke onjuistheden in de notitie. Als u dat wenst kunt u ook andere opmerkingen maken bij de notitie. U wordt ook uitgenodigd aan te geven wat u met de aanbevelingen van het auditteam gaat doen.
- Het auditteam corrigeert de notitie op feitelijke onjuistheden. Uw opmerkingen en uw reactie op de aanbevelingen, worden in een bijlage toegevoegd.
- De voorzitter van het Auditteam stuurt de reflectieve notitie aan de Auditcommissie Toelating en Erkenning.
- De voorzitter van de Auditcommissie Toelating en Erkenning zendt het definitieve rapport en het advies aan het bestuur van het netwerk 0-12. U ontvangt een afschrift.
- Het NMV-bestuur stelt u schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte van zijn beslissing en van de consequenties en mogelijke vervolgprocedure.

WAT ALS

Als u het fundamenteel oneens bent met de uitkomsten van de audit dan kunt u gemotiveerd een 'second opinion' aanvragen. In uw motivatie geeft u aan op welke punten de verschillen van opvatting zijn gericht. De voorzitter van een 'nieuw' auditteam neemt met u contact op over een her-audit binnen zes maanden na vaststelling van de auditnotitie. Bij de her-audit wordt dezelfde procedure gevolgd (zie boven).

Indien een school van het auditteam een negatief advies krijgt en dit advies wordt door het netwerk-bestuur 1-12 omgezet in een voorgenomen besluit tot afwijzing, dan eindigt de erkenning als montessori-instelling, nadat het NMV-bestuur het voorgenomen besluit heeft omgezet in een daadwerkelijk besluit. Het NMV-bestuur stelt de instelling hiervan op de hoogte en de instelling wordt uitgeschreven. Als u het niet eens bent met het besluit om u het lidmaatschap te weigeren of dit te beëindigen, kunt u in beroep gaan bij de Algemene Ledenvergadering van de NMV. Dit beroep moet u indienen binnen zes weken na ontvangst van de afwijzing. De Algemene Ledenvergadering neemt een definitief besluit over de toelating in de eerstvolgende vergadering. Van dit besluit wordt u op de hoogte gesteld.

ZELFEVALUATIE

- Voorafgaande aan de NMV-audit wordt u gevraagd uw zelfevaluatie uit te voeren en uw eigen beoordeling vast te leggen in het zelfevaluatie-verslag.
- U verantwoordt zelf of uw school voldoet aan de brochure 'Waarderend Auditen', 'de Gulden Tien' en 'De 7 redenen'

En hoe u tot dit oordeel bent gekomen en welke argumenten u daarvoor heeft. Waar uw instelling naar uw eigen oordeel minder sterk scoort, formuleert u wat uw voornemens en plannen zijn om hierin verbeteringen aan te brengen.

VRAGEN VOOR DE ZELFEVALUATIE

Bij het maken van de zelfevaluatie beschrijft de instelling haar kwaliteit en haar gewenste verbeteringen op de drie invalshoeken die hieronder vermeld staan.

De zelfevaluatie is een belangrijk onderdeel van de NMV-audit. De verantwoordelijkheid ligt bij de instelling, zij past toe en legt uit waarom zij voldoet aan de gestelde NMV-criteria en waarom zij zich een montessori-instelling noemt. De vorm van de zelfevaluatie is vrij maar moet voldoen aan het beantwoorden van de zelfevaluatievragen.

1. Waarom vindt u, op basis van 'De Gulden Tien' en 'De Zeven Redenen', uw instelling een montessori-instelling?
2. Hoe ontwikkelt de instelling zich op deze drie invalshoeken:
 - A. Opvoeding & Onderwijs
 - B. Professionalisering
 - C. Organisatiekenmerken
3. Welke ontwikkelingen hebben prioriteit en waarom?
4. Wat heeft u daarvoor nodig?
5. Waarmee en hoe toont u aan dat u zelf en als instelling actief bent in de vereniging?

Stuur dié relevante stukken die aantonen en passend zijn bij uw montessorivisie en werkwijze waar uw instelling voor staat en waartoe de instelling zich ontwikkelt aan de voorzitter van het NMV-Auditteam.

WIE DOET WAT?

De audit is altijd een aanvulling op de kwaliteitszorg die een instelling zelf biedt. Het auditteam bezoekt de instelling maximaal 1 dag. Het team bereidt haar NMV-audit voor en wijst een dagvoorzitter aan.

Tijdens het bezoeken van groepen is er steeds 1 NMV-auditor in de groep aanwezig die observeert. Gesprekken met collega's, ouders en kinderen voert het auditteam samen. Het auditteam kan beschikken over diverse informatiebronnen.

Deze zijn te verdelen in twee categorieën:

- De zelfevaluatie, de belangrijkste bron. Hierin is de zelfbeoordeling opgenomen van de instelling en de reflectie hierop.
- Documenten en digitale middelen (website bijvoorbeeld) die het auditteam heeft bestudeerd betreffende de voorbereiding van de NMV-audit op de instelling.

Het auditteam kan diverse onderzoeksbronnen aanboren tijdens de audit:

- *gesprekken*: directie, I(P)B-er, leraren, pedagogisch medewerkers/coach
- *groepsbezoeken en observaties*: hierbij zijn de uiteindelijke oordelen niet alleen gebaseerd op de groepsbezoeken, maar ook op andere bronnen.
- *nadere documenten- en gegevensanalyse van de instelling*
- *gesprekken met ouders, kinderen, aan te wijzen door de instelling.*

TAKEN VOORZITTER

Het auditteam staat onder leiding van de voorzitter. Haar/zijn taken zijn:

- contact leggen met de directie, doornemen audit, uitleg gang van zaken etc.
- sturen informatiebrief via de mail
- bewaken indienen auditdossier zelfevaluatie
- contact directie na ontvangen audit zelfevaluatie en bijbehorende stukken
- doornemen aanvullende vragen en het afstemmen van het programma van de auditdag
- taakverdeling binnen het auditteam (voorbereiding, uitvoering, verslaglegging)
- schrijven van de reflectieve notitie
- bewaken procesgang reflectieve notitie (concept en definitief) naar de instelling en naar de auditcommissie.

Hoofdstuk 4

BIJLAGEN

DIGITAAL ZENDEN AAN DE NMV

- Aanmeldformulier
- Intentieverklaring

DIGITAAL ZENDEN AAN DE VOORZITTER AUDITTEAM

- Zelfevaluatie
- Lijst montessorideskundigheid

INTERN TE GEBRUIKEN VOOR DE INSTELLING / AUDITCOMMISSIE

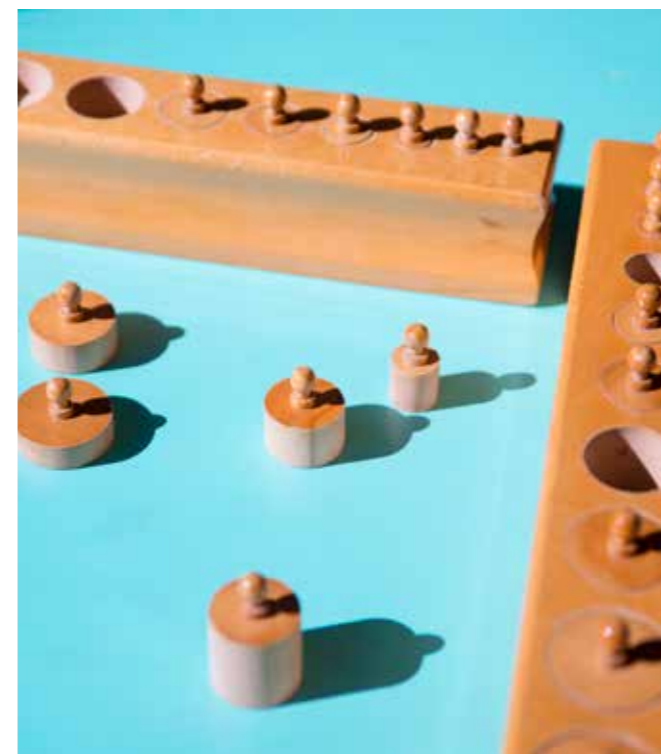
- Model gespreksagenda + model dagindeling
- Model zelfevaluatie rapport
- Model observatielijst voor de auditor
- Model waarderingskader Gulden Tien voor de instelling en auditor

Uw kunt de stukken mailen naar de voorzitter van het auditteam.
nmv-secretariaat@montessori.nl

LITERATUURLIJST

Bronnen en literatuurlijst

- Literatuur van en over Maria Montessori, o.a.:
 - Aan de basis van het leven
 - Door het kind naar een nieuwe wereld
 - De Methode
 - Maria Montessori, 1870-1952, biografie door M. Schwegman
- NMV Visiestuk, M. Lammerts en J. de Groot, (maart 2016)
- Montessoribekwaamheden, (maart 2016)
- Het montessori leerlandschap, H. Jansen en W. Voskuilen, Hogeschool Utrecht (2006)
- De Gulden Tien en De zeven redenen voor het kind, NMV
- Gert Biesta, Goed onderwijs en de cultuur van het meten (2012)
- Alex van Emst, Professionele Cultuur in onderwijsorganisaties (2012)
- Manon Diepenmaat, Wil Swinkels en Annet van de Wetering, Waarderend auditen (2014)
- Mark van de Pol, APS Tenkai; bewust van kwetsbaar naar kracht (2010)
- Mien Seegers, Evalueren om te leren (2011)
- Marjan Vermeulen, Leren organiseren (2016)
- Annemieke Zwart, Wat als je onderwijs ruimte geeft (2017)
- Onderwijsraad: De volle breedte van onderwijskwaliteit; van smal beoordelen naar breed verantwoord (mei 2016)
- PO-raad: Zelfevaluatie en visitaties en audits; schoolbesturen werken aan het (zelf)evalueren van de kwaliteit van het onderwijs (juni 2015)

*mon
tes
sori*

nederlandse
montessori
vereniging